

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра міського господарства

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

на тему: Концепція організації просторового розвитку об'єднаних
територіальних громад

(на прикладі Ірпінської міської територіальної громади)

Унінець Валентина Валеріївна

(прізвище, ім'я та по батькові студента повністю)

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра міського господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Л.О. Апостолова-Сосса
„___” _____ 2023 року

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА

на тему: Концепція організації просторового розвитку об'єднаних
територіальних громад

(на прикладі Ірпінської міської територіальної громади)

Виконав студент групи зМБГ-61
Унинець Валентина Валеріївна
(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

Спеціальність: 192 Будівництво та цивільна
інженерія

Спеціалізація: Міське будівництво та
господарство

Керівник Апостолова-Сосса Л.О.
(прізвище та ініціали)

Кандидат технічних наук, доцент
(вчене звання, науковий ступінь)

Київ 2023

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: урбаністики та просторового планування

Кафедра: міського господарства

Освітній рівень: магістр

Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»

Спеціальність: 192 «Будівництво та цивільна інженерія»

Спеціалізація: «Міське будівництво та господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Мамедов А.М.

„20” грудня 2023 року

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ АТЕСТАЦІЙНОЇ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Унінець Валентина Валеріївна

(прізвище, ім'я та по батькові студента)

1. Тема роботи Концепція організації просторового розвитку об'єднаних територіальних громад (на прикладі Ірпінської міської територіальної громади), затверджена наказом ректора КНУБА № 2794 від «20» листопада 2023 року

2. Керівник роботи Апостолова-Сосса Любов Олександрівна, доц., к.т.н.

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання студентом роботи до захисту 20.12.2023р.

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Р. 1. Вплив глобалізації на планування розвитку громад.

Р. 2. Планування стратегічного та просторового розвитку громади.

Р. 3. Концепція організації просторового розвитку Ірпінської міської територіальної громади.

5. Графічний матеріал за розділами

Р. 1. Мета дослідження, об'єкт дослідження, завдання дослідження.

Р. 2. Характеристика Київської агломерації.

Р. 3. Ірпінська міська територіальна громада (схема).

Р. 4. Генеральний план території міста Ірпінь.

Р. 5. Генеральний план села Забуччя.

Р. 6. Генеральний план сіл Козинці та Діброва.

Р. 7. Схема землекористування та природних ресурсів.

- P. 8. Схема забезпечення генеральними планами території громади.
- P. 9. Схема забезпечення громади закладами освіти та дитячими навчальними закладами.
- P. 10. Схема транспортної інфраструктури та основних транспортних зв'язків.
- P. 11. Концепція просторового розвитку Ірпінської міської територіальної громади.
- P. 12. Проект внесення змін до генерального плану села Михайлівка-Рубежівка.
- P. 13. Пілотний проект «квартал житлової забудови в селі Михайлівка-Рубежівка».
- P. 14. Озеленення території.
- P.15. Висновки

6. Календарний план виконання роботи: а) наукова частина; б) практична частина.

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Вступ	14.10.23
Розділ 1. Реструктуризація територій міста	30.10.23
Розділ 2. Аналіз існуючого стану ділянки	18.11.23
Розділ 3. Проектні рішення по Реструктуризації території з розміщенням багатофункціонального житлово-громадського комплексу в Святошинському районі м. Києва	06.12.23
Висновки	07.12.23
Список літератури	14.12.23
Остаточне оформлення роботи	19.12.23
Направлення роботи на рецензування, перевірку на плагіат	19.12.23
Попередній захист роботи на кафедрі	14.12.23

7. Консультанти розділів атестаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірив	
		дата	підпис
Вступ	---		
Розділ 1.	---		
Розділ 2.	---		
Розділ 3.	---		
Висновки	---		

8. Дата видачі завдання 10 вересня

Зав. кафедри	_____	Апостолова-Сосса Л.О.
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
Керівник	_____	Апостолова-Сосса Л.О.
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
Студент	_____	Унинець В.В.
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ (summary) до атестаційної випускної роботи студента:		Унинець Валентина Валеріївна	
Назва ВНЗ	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема	Реструктуризація території з розміщення багатофункціонального житлово-громадського комплексу в Святошинському районі м. Києва		
Освітній ступень	Магістр за освітньо-професійною програмою навчання		
Факультет	Урбаністики та просторового планування		
Кафедра	Міського господарства		
Спеціальність	192 Будівництво та цивільна інженерія		
Спеціалізація /група	Міське будівництво та господарство/ зМБГ - 61		
Керівник	доц., к.т.н.Апостолова-Сосса Л.О.		
Обсяг роботи:	пояснювальна записка, стор.	розділів	креслень формату А1
	93	3	14
Розділ 1. Вплив глобалізації на планування розвитку громад	1.1. Глобалізація та місцевий розвиток громад 1.2. Місцевий економічний розвиток та його еволюція 1.3. Планування місцевого економічного чи сталого розвитку 1.4. Ключові принципи та підходи в практиці планування місцевого розвитку 1.5. Основні компетенції , цілі та інструменти планування розвитку громад		
Розділ 2. Планування стратегічного та просторового розвитку громади	2.1.Сутність та принципи стратегічного планування розвитку громад 2.2.Методологія стратегічного планування 2.3.Алгоритм процесу організації розробки стратегічного плану місцевого економічного розвитку 2.4. Взаємозв'язок стратегічних і генеральних планів населених пунктів з регіональним розвитком 2.5. Законодавчі аспекти просторового планування розвитку міст 2.6. Регламентація просторового розвитку міст у документах міжнародних організацій		
Розділ 3. Концепція організації просторового розвитку Ірпінської міської територіальної громади	3.1. Характеристика містобудівної ситуації 3.2 Аналіз території проектування ВИСНОВКИ		
Ключові слова:			
Keywords:			

Укладач: Унинець В.В. / _____ /

Керівник: Апостолова-Сосса Л.О. / _____ /

„20” грудня 2023 року

ГЕОГРАФІЯ ГЛОБАЛЬНОГО ВВП НА ОДНОГО МЕШКАНЦЯ на 1км кв.

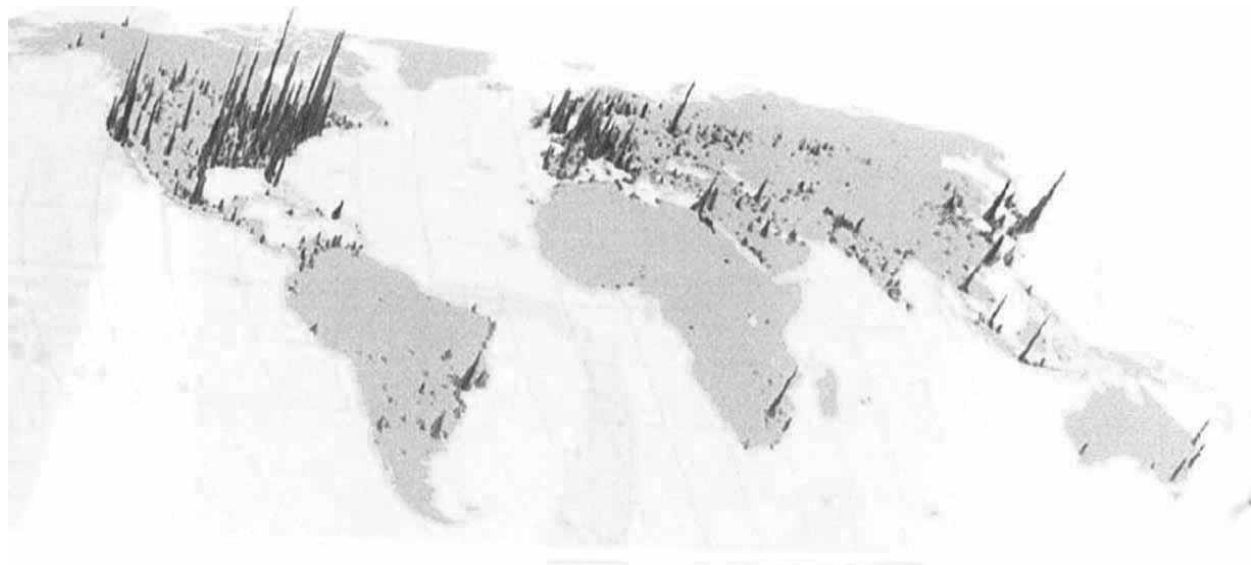

Рис. 1.1. Джерело: McKinsey & Company

Під глобалізацією економіки сьогодні найчастіше розуміють різке прискорення інтернаціоналізації усіх сфер суспільного життя (економічного, соціального, політичного, духовного), вищий ступінь відкритості національних економік, а, отже, інтенсивний взаємний обмін інформацією, людьми, капіталом, товарами, послугами, культурними і духовними цінностями.

Деякі ознаки глобалізації: інтеграція національних економік у світову, високі технології, перехід від короткострокових завдань до довгострокових, децентралізація управління, самоорганізація та саморозвиток, перехід від ієрархічних структур до мережових, інтелектуалізація та наукомісткість.

Глобалізація суттєво вплинула на спосіб розвитку міст та територій. Вона передбачає розширення розмірів та форм міжнародних економічних зв'язків, відкриває доступ до великого капіталу та ресурсів, технологій та ринків, приводить до поглиблення взаємозалежності між територіями в різних країнах світу. Транснаціональні корпорації (ТНК) розташовують свої виробництва (локалізуються) у місцевостях, де існує найбільш конкурентне (продуктивне) середовище. Країни та регіони конкурують у залученні робочих місць ТНК та впровадженні діяльності, яка має високу продуктивність, високу додану вартість та забезпечує високі економічні результати.

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

- випуск продукції переважно експортного спрямування
- нові навички професійного менеджменту
- поліпшення інфраструктури
- інтеграцію у світову економіку, тощо.

ФОРМУЛА НОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ = ГЛОБАЛІЗАЦІЯ + ЛОКАЛІЗАЦІЯ

Міжнародний рух капіталу як прояв глобальної економіки виступає сьогодні важливим фактором росту національних економік всіх країн. Особливо це стосується країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою, наприклад, України. Для транзитивних економік можливості економічного росту обмежені наявними виробничими ресурсами, а процеси нагромадження капіталу вимагають значного часу. Це ж стосується і технологій, інновацій, людського капіталу тощо. У випадку ж припливу потоку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) такі проблеми зникають доволі швидко.

ПРИПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ (млн. дол. США).

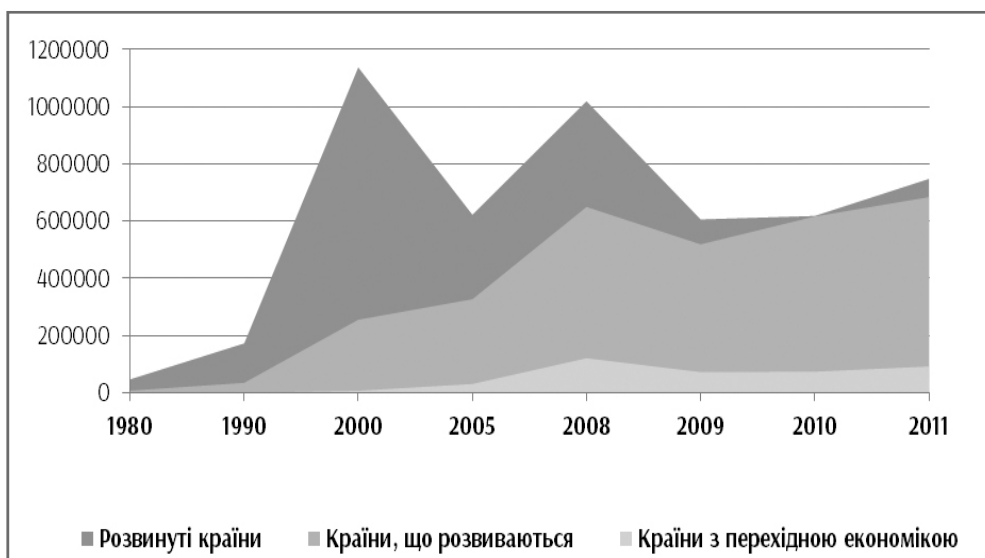

Рис. 1.2 (джерело: побудовано за даними UNCTAD Handbook of Statistics, B.12.II.D.1. New York: United Nations Publications, 2012. P.344)

Як бачимо, в умовах глобалізації світової економіки гроші самі шукають собі вигідного застосування і вже немає необхідності тривалий час нагромаджувати

											Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата							

капітал чи інші фактори виробництва у себе вдома. Глобалізація й міжнародні ринки капіталу роблять це за одну мить. Фактори виробництва, в тому числі специфічні, притаманні сучасній цивілізації, легко перетинають кордони відкритих економік і працюють в тих країнах, де складаються найкращі умови їх використання. Причини міжнародної міграції капіталу добре відомі. В умовах глобалізації економічний ріст в окремих країнах починає залежати не стільки від внутрішнього, як від глобального ринку виробничих ресурсів (технологій, капіталу, знань, інновацій і робочої сили в першу чергу). Ресурси вільно рухаються і опиняються на тих територіях, де створені умови для їх ефективного використання.

Проблема обмеженості виробничих ресурсів, притаманна економіці минулого століття, зникає (до певної межі) внаслідок глобалізації ринків виробничих ресурсів. Країни світу отримують практично необмежений доступ до світових ресурсів праці, капіталу і технологій. В наслідок цього, теоретично, існує об'єктивна довгострокова загальносвітова тенденція до вирівнювання показників економічного розвитку всіх країн світу. Але цього не трапиться, тому що території мають різну привабливість і володіють різною здатністю залучати зовнішні ресурси. Привабливість регіону щодо розташування прямих іноземних інвестицій і визначає його конкурентоспроможність, яка залежить від цілого ряду факторів сприятливості ділового та підприємницького клімату:

- правові фактори (регуляторні акти, дозвільні процедури, законодавство, безпека, тощо),
- технологічні фактори (транспорт, дороги, виробництво, комунальна інфраструктура, зв'язок, телекомунікації, дослідження, наука),
- комерційні фактори (мережі збуту, індивідуалізація, реагування, розташування, вартість),
- соціокультурні фактори (ставлення, поведінка, традиції соціальні норми).

Що лежить в основі конкурентоспроможності країн та територій? На думку автора теорії конкурентоспроможності Майкла Портера, основою

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

інвестицій, розвиток нових технологій та інновацій.

В умовах глобальної економіки країни конкурують з країнами, регіони конкурують з регіонами, а міста конкурують з містами, створюючи найсприятливіше середовище, в якому бізнес може розвиватися й зростати. Якщо якась мультинаціональна корпорація шукає нових місць для розширення своєї діяльності (наприклад, для будівництва нового заводу), то треба розуміти, що процес прийняття рішення про вкладання інвестицій в іншій країні буде досить складним і багаторівневим. Корпорація може знати, в якій частині світу їй хотілося б здійснити інвестицію (наприклад, у Східній Європі), вона може навіть бути переконана у виборі країни, куди бажає інвестувати (скажімо, Україна), але вибір міста (місця) локалізації інвестицій завжди буде найскладнішим. Все залежатиме від міст регіону, які конкуруватимуть між собою за цю інвестицію і які будуть пропонувати для цієї корпорації кожен свої можливості. Чиї можливості будуть найкращими (конкурентними), там і локалізуються інвестиції.

Одночасна дія глобалізації та локалізації є формулою «нової» економіки. Глобалізація і локалізація є нероздільними процесами, вони діють синхронно. Чим більша глобалізація, тим більша локалізація... Окремі місцеві ринки конкурують за потоки міжнародного капіталу і перетворюються на своєрідні «точки росту», конкурентоспроможні території зростання стають потужними осередками прогресу. Процеси глобалізації світової економіки супроводжуються процесами локалізації розвитку національних економік і змушують країни зосереджувати увагу на місцевому економічному розвитку.

Отже, глобалізація послужила рушійною силою потоку прямих іноземних інвестицій, які локалізуються у економічно вигідних місцевостях. Території конкурують у залученні цих інвестицій, особливо таких, що приносять високу продуктивність та забезпечують високий рівень місцевого розвитку. Конкурентні позиції країн зростають завдяки високій конкурентоспроможності територій та міст, які, в свою чергу, конкурують з іншими містами – за додаткові ресурси, нові робочі місця, високу додану вартість та підвищення якості життя місцевих мешканців.

											Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата							

1.2. МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ЙОГО ЕВОЛЮЦІЯ

Феномен явища «місцевий економічний розвиток» виник внаслідок процесів глобалізації, які стають головними чинниками в майбутньому розвитку світової економіки. В українському законодавстві поняття «місцевий розвиток» чи «місцевий економічний розвиток» практично не зустрічається і юридично відсутні. Частіше всього ми маємо справу з поняттям «регіональний розвиток» (розвиток областей, районів), що пояснюється довгою історією високого рівня централізації державної влади і обмеженими можливостями територіальних громад впливати на свій розвиток.

Розвиток – це процес перманентних перетворень та змін наявного стану суб'єкту у досконаліший стан з вищими параметрами якісних характеристик, які виникають як накопичений результат зростання відповідних кількісних показників.

Місцевий розвиток, чи розвиток територіальних громад у високорозвинених країнах світу має пряме відношення до «місцевого економічного розвитку».

Насправді місцевий економічний розвиток є об'єктивним і складним багатогранним процесом, він стосується відносно завершеної суспільно економічної одиниці, в якій проявляються всі сторони життєдіяльності суспільства. Ця багатогранність і комплексність процесу місцевого розвитку вимагає запровадження складних системних підходів, залучення значної кількості спеціалістів з різних галузей та врахування і узгодження позицій, адже їх бачення можуть бути такими, що суперечать один одному, а іноді й навіть цілком протилежними. Кожен спеціаліст з погляду своєї професії чи ролі у суспільстві — політик, управлінець, бізнесмен, еколог, демограф, архітектор, інженерпроектант, соціолог, географ тощо – інтерпретуватимуть розвиток з власної позиції. Важливість складності та багатогранності МЕР пояснює наявність великого розмаїття визначень.

Місцевий економічний розвиток (МЕР) – це спільна робота місцевих людей заради досягнення сталого економічного зростання, яке принесе економічні вигоди

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

- критерієм розвитку є задоволення потреб членів громади, підвищення життєвого рівня населення, зростання стандартів життя.

Що повинна робити влада в місцевому економічному розвитку?

- Займатись питаннями МЕР – планувати, реалізовувати плани, конкурувати за інвестиції та кращі робочі місця тощо;

- Розробити та донести виразне та стимулююче економічне бачення напрямку;

- Використовувати місцевий ресурс громади для створення конкурентних переваг;

- Забезпечити мотивацію та спроможність «ключових учасників» використовувати переваги та ефективно співпрацювати;

- Створити та підтримувати інституції, що сприяють використанню інтелектуального потенціалу, постійній модернізації та інноваціям;

- Забезпечити бажання та спроможність ключових установ пристосовуватись до викликів глобальної економіки.

Місцевий економічний розвиток неможливий без спільної діяльності громад. Він пов'язаний з діями, програмами та проектами, здійснення яких дозволяє громаді підвищити конкурентоздатність та поліпшити економіку свого середовища.

Конкуруючи з іншими містами в створенні найсприятливішого середовища для бізнесу, що включає інфраструктуру та послуги якомога вищої якості за якомога нижчу вартість для підприємств, міста можуть забезпечити значний розвиток існуючого бізнесу, стимулювати створення нових підприємств і залучати інвестиції. Наявність якісніших послуг та інфраструктури дозволяють підприємствам встановлювати нижчі ціни на продукцію та послуги, що сприяє збільшенню обсягів продажу, створенню робочих місць та податкових надходжень. Збільшення податкових надходжень у результаті зростання бізнесу та більшої зайнятості означає, що міста можуть, у свою чергу, підвищити якість послуг та інвестувати в розвиток інфраструктури, стаючи таким чином ще більш привабливими для бізнесу та далі підвищуючи якість життя своїх громадян.

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

Місцевий економічний розвиток позитивно впливає на всю громаду включно з місцевою владою, бізнесом і громадянами.

Рис. 1.3

Розвинутий ринковий світ зосередив увагу на місцевому економічному розвитку з початку 50х років ХХ століття, наука з цього питання стала розвиватись у другій половині 70х років. Історія зростання економіки США, Канади та європейських країн – це еволюція удосконалення МЕР. Його умовно можна розділити на чотири етапи МЕР.

ПЕРШИЙ ЕТАП МЕР: промисловий розвиток (1950 1970 роки)

Цей етап часто називають «гонитвою за фабричними димарями». На цьому етапі було прагнення зміцнити економічну базу міст шляхом приваблення будьякого інвестора та створення на території громади нового великого підприємства. Для цього зазвичай застосовувалися стимули (надання недорогої земельної ділянки, пільгові кредити чи полегшення будьяких вимог до бізнесу). З’явилися перші промислові парки. Посилилася конкуренція між громадами. Деякі громади успішно залучали інвесторів та всіляко сприяли створенню нових робочих місць і нових ринків. Подекуди громади просто марнували ресурси у гонитві за інвестором. Іноді громадам вдавалось одержати короткострокову вигоду від залученої інвестиції, але в подальшому вони потерпали від необхідності тривалий час після завершення дії позитивного ефекту і далі надавати пільги. У випадках,

					Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата	

коли новостворене підприємство перетворювало місто на місто однієї галузі, перспектива закриття такого «містоутворюючого» підприємства робила місцеву громаду вразливою.

ДРУГИЙ ЕТАП: розвиток малих підприємств (1970 – 1990 роки)

Нова хвиля місцевого економічного розвитку була породжена зростанням ролі малого бізнесу в економічному розвитку. Зусилля на підтримку місцевого економічного спрямовувалися переважно на збільшення чисельності розвиток та утримання малих підприємств. Цілеспрямовані заходи з підтримки малого бізнесу включали пряму підтримку підприємців, технічну допомогу з консультування операційної діяльності та управління, у створенні нових робочих місць. Почала розвиватися «м'яка інфраструктура» – бізнесцентри та бізнесінкубатори, центри розвитку підприємництва, обслуговувальні центри за принципом «єдиного вікна», численні урядові програми різного рівня на підтримку малих і середніх підприємств. Діяльність із залучення підприємств та інвесторів, що була характерною для першого етапу, продовжувалася, але її спрямованість змістилася від великих промислових підприємств та великих об'єктів інфраструктури у бік набору підприємств, що є різноманітними за ознаками розміру, економічної життєздатності та галузевого представництва.

ТРЕТІЙ ЕТАП: розширення бази економічного розвитку (1990-2000 роки)

Характерним для цього періоду є поява інноваційного інструментарію формування та розширення бази економічного розвитку. Набувають поширення такі засоби розвитку муніципалітетів, як співпраця, створення державноприватних партнерств, мереж та асоціацій громад, розвиток

промислових кластерів та підвищення ролі інновацій. У міру збільшення значимості та ускладнення місцевого економічного розвитку все більше уваги приділяється досягненню балансу економічного зростання та якості життя в громаді. Планування місцевого економічного розвитку та впровадження планів

									Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата					

- чутливість до потреб громади, аполітичність, прозорість та підзвітність;

- спрямованість на вирішення певних питань чи проблем у довгостроковій перспективі. Вирішальну роль у визначенні ініціатив з місцевого економічного розвитку відіграють нові по

- дії та тенденції, на які вплинула глобалізація. Перелік чинників змін, які сформувались під впливом процесів глобалізації і невдовзі суттєво впливатимуть на місцевий економічний розвиток та на вироблення нових підходів до планування розвитку громад, сформовано у три групи і подано нижче.

Сучасна модель місцевого економічного розвитку базується на капіталі знань та інтелекту і пов'язує тріаду понять «глобалізація інновація – конкурентоспроможність території». Такий підхід обумовлений високими темпами розвитку окремих країн і високою концентрацією капіталу в певних територіях та містах. Висока мобільність капіталу та природне ринкове прагнення економіки до рівноваги спричиняють перетік капіталу від одних територій, міст, країн до інших, які були найбільш сприятливі і найбільш готові до зовнішніх інвестицій. У теперішньому періоді розвитку світової економіки це стосується всіх країн з ринковою економікою. Але, зрозуміло, в кожній країні є різне сприйняття та впровадження цих процесів, що і визначає рівень розвитку їх економіки.

Успішність реалізації політики місцевого розвитку суттєво залежить від рівня наявних повноважень місцевих органів влади, а також системи балансу і розподілу повноважень між державним, регіональним (обласним) та місцевим (органами місцевого самоврядування) рівнями влади. Відомо, що високі параметри якості життя громадян та рівні розвитку економік найбільш розвинутих країн світу спричинені, зокрема, порівняно високим рівнем децентралізації та деконцентрації, тобто значним обсягом повноважень та відповідних ресурсів для їх реалізації, переданих (делегованих) державами на «регіональний» та «місцевий» рівні управління.

											Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата							

1.3. ПЛАНУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЧИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ?

Економіка майже завжди є найважливішою, ключовою площиною всіх стратегічних рішень, однак місцевий розвиток є чимось більшим, ніж місцевий економічний розвиток. Що ще потрібно враховувати разом з тією сферою місцевих реалій, яка дає жителям засоби до існування? Є ще два такі елементи місцевої дійсності: природне середовище і сама місцева громада. Рівновага розвитку та стану цих трьох сфер – економічної, суспільної і природної, без домінування жодної з них і є, власне, сталим розвитком.

Поняття сталого розвитку (англійський аналог «sustainable development», що дослівно означає «розвиток що підтримується»), українською мовою перекладають по різному «стійкий»,

«постійний», «усталений», «збалансований», «зрівноважений» розвиток, але найчастіше використовують слово «сталий». Дане поняття визначає нам правильну перспективу бачення розвитку (не тільки місцевого, а в першу чергу глобального) як стану динамічної рівноваги, своєрідного гомеостазу між економічною, соціальною і екологічно-просторовою складовими розвитку. Суть поняття полягає не стільки в здатності такої системи до існування (бо це тільки результат процесу), а і в збереженні динамічної рівноваги між раціональністю і вартостями всіх трьох сфер – екологічними, економічними і соціальними постулатами.

Сталий розвиток – це сучасна найбільш поширена концепція взаємодії суспільства і природи, якою зараз керуються передові країни світу. Сталий розвиток є узгодження між економічним та соціальним розвитком суспільства і збереженням довкілля. Основою сталого розвитку є паритетність відносин у тріаді: людина – господарство – природа.

Сталий розвиток – це економічно, соціально і екологічно збалансований розвиток певних територій і розташованих на них міських і сільських поселень (населених пунктів), спрямований на узгоджене формування та функціонування їхньої економічної, соціальної і екологічної складових на основі раціонального

								Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата				

використання всіх видів ресурсів (природних, трудових, виробничих, науковотехнічних, інформаційних тощо)

Сталий розвиток – це процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації економічної, соціальної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь (Концепція сталого розвитку України).

Термін «сталий розвиток» офіційно був прийнятий на Всесвітній конференції ООН навколишнього середовища і розвитку, що проходила у Ріо-де-Жанейро. Це стало результатом багаторічної наукової, аналітичної та політичної роботи.

Триєдність складових сталого розвитку міст та регіонів зафіксовано у Ольборзькій Хартії міст Європи, схваленою Конференцією, що відбулася в Данії 27 травня 1994 року. Оскільки міста та регіони відрізняються один від одного, вони повинні знайти «...свій власний шлях до сталого розвитку, використовуючи переваги та потенціал як основу для місцевих планів».

Про сталість розвитку йдеться також у дев'ятому принципі Доброго врядування Стратегії інновацій та доброго врядування на місцевому рівні, рекомендованою до впровадження 15ю сесією Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве та регіональне управління, (м.Валенсія, 1516 жовтня 2007 року)

Сутність поняття сталого розвитку розглядає як предмет дослідження не лише тільки об'єкти та явища, але й сам розвиток як процес змін, оскільки, як уже зазначалося, світовий розвиток стає все більш стрімким, всеохоплюючим та непередбачуваним. Можливості природи не є безмежні, антропогенний тиск на неї досяг межі здатності природи до самовідновлення. Усе менше часу залишається для прийняття стратегічних рішень щодо шляхів подальшого розвитку – як зберегти біосферу, біологічну та особистісну природу людини і розвивати економіку, як управляти (утримувати баланс) цією триєдиною системою, яка перебуває у стані постійної динаміки, а її складові – економічне зростання та обмеженість природних ресурсів – у суперечності. Ці питання є важливими для всіх країн, а особливо тих, які мають низький рівень економічного розвитку та залишаються на рівні індустріального чи доіндустріального стану. Такі країни, як

									Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата					

правило, не мають ресурсів (фінансових, організаційних, інтелектуальних, правових, ментальних, тощо) підтримувати економіку з урахуванням екологічної безпеки та соціального благополуччя.

У міжнародному територіальному поділі праці одні країни (економічно розвинуті) спеціалізуються на виробництві готової продукції, а інші (країни, що розвиваються) – на видобутку та постачанні сировини. Зростає економічна та соціальна нерівність країн світу, виснажуються надра, загострюються екологічні проблеми.

ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

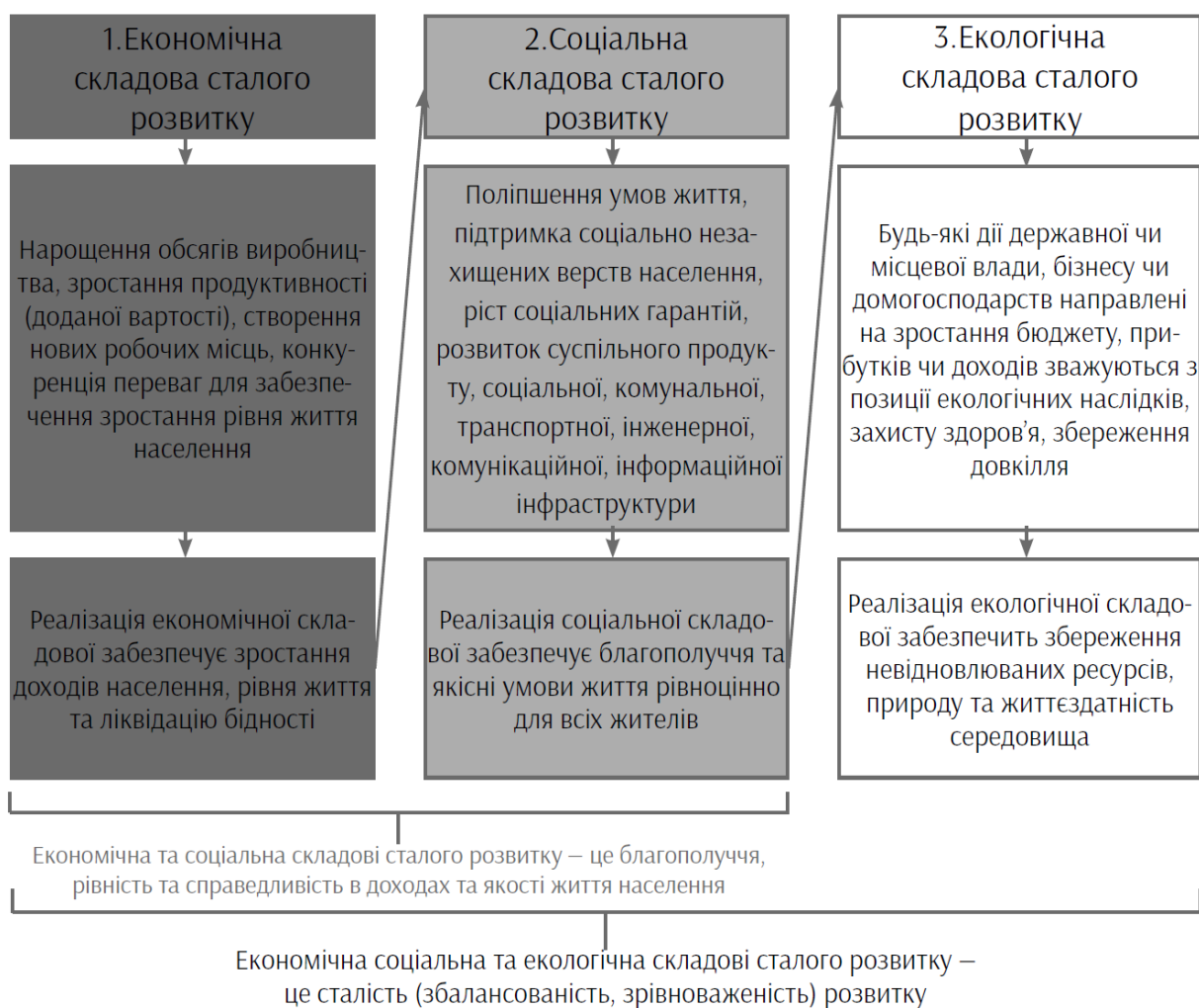

Рис. 1.4

Схема формування складових сталого розвитку, представлена на рисунку 1.4, відображає алгоритм пріоритетів у діях спільноти щодо вибору складових, цілей та інструментів планування розвитку.

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

Сталий розвиток не може відбуватися без економічного розвитку. І хоча економічний розвиток сам по собі не гарантує соціального благополуччя, якості життя, збереження життєдіяльності та екологічної безпеки, без економіки вони взагалі неможливі. Рівноцінна присутність економічної, соціальної та екологічної складової забезпечує сталість розвитку, його збалансованість та повноцінність.

Наприклад, маленьке містечко РабкаЗдруй (Польща, Малопольське воєводство) здійснило такі останні два проекти ревіталізації:

Проект ревіталізації приміщення залізничного вокзалу на підставі ідей, запропонованих та обговорених з громадою. Відновлене приміщення вокзалу отримало друге життя – у ньому тепер є невеликий зал для очікувань пасажирів, кафе, зала для громадських зібрань, невелика бібліотека й вільний доступ до комп'ютерної кімнати з Інтернетом.

Проект ревіталізації місцевого парку. Парк отримав нове життя із коштами, вкладені в інфраструктуру парку – там проведено освітлення парку, є кінотеатр формату D3, кафе, сцена для виступів, павільйон, в якому відновлено джерело «Helena», чисті і привабливі доріжки.

Економічний розвиток є пріоритетом, двигуном і ресурсом процесу змін, але більшою чи меншою мірою він повинен враховувати необхідні компроміси в громадах, забезпечувати баланс між баченням інтересів бізнесу, суспільного та природоохоронного розвитку в перспективі. Якщо економічне зростання є бурхливим і швидким, необхідно першочергово формувати пріоритети з забезпечення соціального добробуту із гарантіями екологічної безпеки. І навпаки, коли економіка перебуває в стані стагнації, необхідно приділяти увагу, в першу чергу, вирішенню проблем економічного розвитку.

Розвиток без економіки неможливий. Створенням додаткової вартості займається бізнес. Що кращі умови для розвитку бізнесу, то кращими є умови для місцевого розвитку громади. Умови для розвитку громади забезпечуються великою кількістю складових: національною та місцевою владами, зрілістю громадянського суспільства, культурою та готовністю місцевих громад приймати на себе відповідальність за управління розвитком території, якістю життя сьогодні і у

											Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата							

майбутньому тощо. Загалом, успішність сталого розвитку залежить від успішності місцевого економічного розвитку, особливо від умов, у яких перебуває бізнес.

Філософія будь якого бізнесу однозначна – максимізація прибутків. За своєю природою бізнесу не притаманно опікуватися створенням суспільного продукту, дбати за екологію чи раціональне викори

стання невідтворюваних ресурсів, турбуватися про соціально незахищених людей чи займатися меценатством, тощо. Однак висока якість життя, розвинута економіка, сприятливий діловий клімат, доброзичливе середовище сприяють формуванню культури життя, праці та відпочинку, орієнтованої на сталий розвиток. Високоприбутковий бізнес у стабільній економіці завиграшки сплачує податки, бере на себе соціальну, відповідальність, меценатствує, створює суспільний продукт, дбає за якість життя громади, екологію та безпеку. Ієрархія відповідальності бізнесу перед суспільством за сталий розвиток опирається, в першу чергу, на його дохідність, стабільність та захищеність і представлена пірамідою (Рис. 1.5).

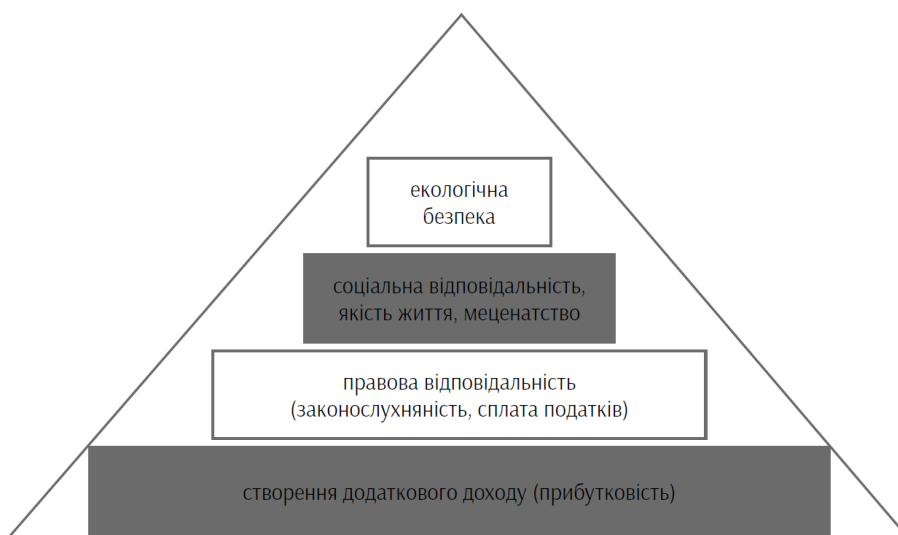

Рис. 1.5

Отже, місцевий розвиток – це процес певних змін у місцевій системі територіальної громади, який призводить до покращення якості життя зараз і в майбутньому, це партнерство інтересів громади, підприємницьких кіл та органів місцевого самоврядування для підвищення добробуту кожного члена громади і всіх загалом.

									Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата					

Тому, коли йдеться про планування сталого розвитку у громаді в найкращому його прояві, то в першу чергу слід розуміти, що мова йде про планування місцевого економічного розвитку із орієнтацією на три складові – соціальне благополуччя, рівний доступ всіх жителів до публічних послуг, охорони здоров’я, чистоти довкілля, екологічної безпеки та захищеності.

При розробці планів сталого місцевого розвитку слід опиратися на шість базових постулатів: 1 Економічний розвиток створюється бізнесом.

Робочі місця забезпечують добробут громади і впливають на зростання як індивідуальних доходів мешканців, так і на зростання сукупного суспільного продукту.

Місцева влада та громадські організації створюють умови для розвитку бізнесу.

Розвинута інфраструктура є головним елементом конкурентоспроможності громади.

Якісні послуги, що надаються місцевою владою громаді та бізнесу, є головним елементом конкурентних переваг.

Ефективне управління містом чи регіоном забезпечується системним менеджментом (планування, організація, мотивація, контроль), місцевими ресурсами, співпрацею зацікавлених осіб та тристороннім партнерством.

Сучасне планування здебільшого означає відмову від моделі індустріальної економіки, яка була національним ідеалом ще 50 років тому. У якому б напрямку не здійснювалося планування, серед лідерів розвинутих країн виріс інтерес до того, як саме слід здійснювати планування, щоб скеровувати розвиток нації у напрямку, що відповідає світовим тенденціям (Рис. 1.6).

ПОРІВНЯННЯ КОНТЕКСТУ ПЛАНУВАЛЬНИХ ХАРАКТЕРИСТИК МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В РІЗНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

«Стара економіка» «Нова економіка» (індустріальна економіка) (економіка умов глобалізації)	
Ключовим фактором є низька ціна місця ведення бізнесу (робоча сила, ресурси)	Ключовим фактором є наявність «знань», інновацій та інтелекту
Ключовим фактором є залучення в територію будьяких бізнесів	Ключовим фактором є залучення високотехнологічних підприємств та кваліфікованих людей
У якості конкурентних переваг використовується природний та фізичний ресурс	Для формування місцевих конкурентних переваг розвивається «вихований» ресурс, побудований на інтелекті, інноваціях та соціальному капіталі
Розвитком керувала влада на основі довгострокового планування («від досягнутого»)	Розвиток керується стратегічним партнерством між бізнесом, владою та громадським сектором
Наявність конфлікту (часто прихованого) між різними зацікавленими групами (секторами суспільства)	Налагодження консенсусу та вироблення спільних дій для досягнення синергетичного ефекту

Рис. 1.6

Центр ваги планування розвитку громад поступово переміщається у напрямку таких цілей та дій, як стійкість, довгострокове стратегічне бачення, партнерство, гнучкий порядок планування та розробки комплексних програм розвитку підприємництва, а також спонукання до модернізації через дієве залучення громад.

Ключовими характеристиками планування в умовах глобалізації стають технологічні інновації, модернізація робочих місць та змісту праці працівників, а також виникнення внутрішніх місцевих економічних рушійних сил, які базуються на конкуренції місцевих факторних умов інформації творчості та знаннях. У цьому контексті стратегії – це сплановані дії, направлені на те, щоб досягнути деяких економічних цілей міста чи регіону, що ґрунтуються на об’єктивних можливостях, які існують для даної локальної території. Наголос робиться на залученні громад до планування розвитку територій, а планування розвитку країни узгоджується з загальними стратегічними цілями регіонів та місцевих громад.

Місцеві влади в Україні сьогодні мають справу зі складними проблемами: спад економіки, нерозвинута інфраструктура, відсутність почуття безпеки у людей, бідність, безробіття, соціальна та територіальна нерівність, втрата самоповаги, брак водних ресурсів, забруднення, деградація ґрунтів, забруднення повітря,

											Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата							

незадовільні засоби утилізації твердих, небезпечних та токсичних відходів, обмежений доступ до безпечних джерел енергії тощо. Більшість із наведених проблем і викликів тісно пов'язані між собою, що посилює необхідність застосування інтегрованого підходу до місцевого розвитку та обов'язковість побудови планів з акцентом на економічному розвитку та розвитку конкурентоспроможності територіальних громад. Разом з тим, з огляду на викладене вище, розвиток економіки повинен відбуватися не будьякою ціною, його необхідно планувати з урахуванням всіх складових сталості.

ПРАВИЛА В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ВЛАД ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:

- Працювати над створенням високотехнологічних робочих місць та залученням продуктивних інвестицій (у т.ч. прямих іноземних інвестицій)
- Сприяти розвитку та диверсифікації бізнесу та формувати кластери (ланцюжки зростання доданої вартості)
- Розвивати інфраструктуру, впроваджувати енергоефективні технології, оптимізувати транспортні потоки та визначитися в поведінці із твердими побутовими відходами
 - Розвивати партнерські стосунки з бізнесом (ДПП), спонукати бізнес до соціальної, екологічної та етичної відповідальності
 - Стати партнером для громади, залучати громаду до співпраці та змінювати ментальність, формуючи корпоративну культуру громади
 - Забезпечувати перманентне навчання персоналу
 - Інтегрувати стратегічні плани у функціональну діяльність влади, враховуючи усі складові сталого розвитку
 - Реформувати структуру управління розвитком відповідно до завдань та цілей стратегії.

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

до місцевого розвитку. Щоб бути дієвим, місцевий економічний розвиток не повинен обмежуватися одним виміром, тобто не повинен спрямовуватися виключно на залучення будьяких підприємців і будьяких робочих місць. Успішні ініціативи з місцевого економічного розвитку повинні бути ціленаправленими, багатоплановими і бути спрямованими на вирішення широкого кола питань, пов'язаних із забезпеченням сталого розвитку громади та збалансуванням економічних, соціальних і природоохоронних завдань. Розробники таких програм аналізують широкий спектр проблем, можливостей і рішень, враховуючи при цьому місцеві ресурси, факторні умови, капітал громади та специфіку кожної громади.

Місцеве лідерство та бачення перспектив. Лідерство є необхідною передумовою успішної діяльності і головною опорою стратегічного планування. Сьогодні все більше фахівців схиляються до думки про те, що розвиток лідерства як однієї з важливих складових процесу місцевого управління може суттєво підвищити ефективність діяльності органів влади шляхом використання додаткових важелів при роботі з колективом, громадою, зацікавленими сторонами та безпосередніми отримувачами послуг, що надаються владою. Вдале використання лідерства як додаткового ресурсу робить значний внесок у реалізацію на місцевому рівні парадигми «Доброго врядування», яка передбачає забезпечення ефективного та інноваційного управління, належної участі громадян у процесі прийняття рішень з метою перетворення громад у місця, де люди бажають жити й працювати сьогодні та у майбутньому. Муніципальне лідерство допомагає:

- відповідати на виклики, які постають перед громадою та органом місцевого самоврядування;
- розбудовувати орган місцевого самоврядування й громаду;
- розвивати й максимально використовувати потенціал інтелекту знань та енергії місцевих людей та персоналу;
- ефективно співпрацювати з громадою, партнерами та зацікавленими сторонами;
- забезпечити високі стандарти роботи в економічному, просторовому,

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

соціальному розвитку громади, у наданні послуг населенню.

- Ефективність лідерства забезпечується наявністю спільного бачення місцевого економічного розвитку, яке привертає увагу громадян, віддзеркалює їхні інтереси, формує у членів громади почуття власника і є реалістичним у наявних умовах.

Творчість та креативність. Сьогоднішнє конкурентне глобальне середовище чинить тиск на громади в їхньому розвитку. Сталий розвиток та прагнення зростання якості життя вимагають постійних пошуків нових неординарних рішень. Швидкі технологічні, політичні, економічні та соціальні зміни потребують креативу в плануванні змін, пошуку нових шляхів розвитку економіки (наприклад, розвиток економіки знань, економіки інформації, економіки вражень тощо). Нестандартне мислення повинно стати нормою, а не винятком. Успіх потребує підходів, які є креативними і адаптуються до динамічних проблем, з якими стикаються громади.

Створення партнерств, залучення громади та налагодження співпраці – важлива умова успішності планування, забезпечення прогресу, впровадження дієвих стратегій та програм місцевого розвитку. Діяльність з місцевого економічного розвитку є найбільш успішною тоді, коли вона проваджується через залучення громади, партнерство органів влади, підприємців, неприбуткових організацій та населення. Успіх не приходить сам по собі, а є результатом певних дій. Досягнення успіху вимагає відданості, кваліфікації і досвіду в багатьох сферах, значних кадрових та інтелектуальних ресурсів, інноваційності, що нечасто поєднуються в одному місці чи в одній структурі. Тому горизонтальна співпраця, широке співробітництво і формування партнерств на рівні громад, залучення до праці активних людей та зацікавлених груп створює синергію і є необхідними умовами успішності планів та заходів з місцевого розвитку громад.

Необхідність переходу від закритих місцевих економік до відкритих глобальних систем. В умовах глобалізації економіки громади, муніципалітети, регіони та країни в цілому мусять змістити акценти у своїх програмах економічного розвитку. Необхідно «думати глобально, але діяти локально». Для цього необхідно

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

сконцентруватися на підвищенні конкурентоспроможності громад, для чого розвивати і підтримувати спеціалізовані підприємства, кваліфікованих працівників та інновації. Найкращі підходи до організації місцевого економічного розвитку передбачають застосування принципу важеля для подальшого розвитку сильних сторін громади чи регіону для одержання порівняльних і конкурентних переваг.

Порівняльна перевага означає ситуацію, за якої місто (підприємство або кілька підприємств, розташованих на території міста) може виробляти товари чи послуги за нижчою вартістю, ніж конкурент з іншого регіону. Порівняльна перевага сприяє спеціалізації виробництва для одержання вигод від торгівлі продуктами цього виробництва.

Конкурентна перевага означає стратегічну перевагу, яку суб'єкт має над своїми конкурентами у певній галузі, в якій має місце конкуренція. Наявність конкурентної переваги зміцнює та поліпшує позиції громади, міста, регіону в його середовищі (в якому відбувається конкуренція з іншими громадами і регіонами).

Місцевий розвиток має бути спрямований на досягнення стратегічних цілей, але водночас він повинен демонструвати певний позитивний ефект у короткостроковому періоді. Будьяка ініціатива з місцевого економічного розвитку, як правило, є довгостроковою і тому може давати відчутні результати лише через десятиріччя. Щоб зберегти віру, активність дій і підтримувати зацікавленість, відповідальні за розвиток посадовці мають регулярно оцінювати хід роботи і ділитися з громадою проміжними здобутками на шляху до досягнення основних стратегічних цілей. Усвідомлення того, що дана робота дає позитивний ефект, переконує людей у правильності і важливості роботи з планування місцевого економічного розвитку та сприяє активізації залучення зацікавлених сторін / партнерів до подальшої роботи. Це досягається значною мірою завдяки покроковій реалізації проектів, виконання яких набагато простіше оцінити в короткому періоді часу, а значить, і усвідомлювати очікуваний ефект у стратегічній перспективі.

Місцевий розвиток має бути процесом випереджувального характеру, гнучким та адаптивним. У сьогоденному глобальному світі суттєвим викликом для досягнення успіху в місцевому розвитку громад є формування та узгодження

									Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата					

ЗМІНА КЛЮЧОВИХ ПІДХОДІВ ДО ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

	СТАРА ЕКОНОМІКА	ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА
ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОНОМІКИ		
Ринки	Стабільні	Динамічні
Рівень конкуренції	Національний	Глобальний
Організаційна форма	Ієрархічна та бюрократична	Мережева та підприємницька
Потенційна територіальна мобільність підприємства	Низька	Висока
Конкуренція між територіями	Низька	Висока
ПІДПРИЄМСТВА та ПРОМИСЛОВІСТЬ:		
Організація виробництва	Масове виробництво	Гнучке виробництво
Ключовий фактор виробництва	Капітал та фізична праця	Інновація, інтелект та знання
Ключовий рушій технологій	Механізація	Дифровізація
Джерело конкурентних переваг	Зменшення витрат шляхом економії на масштабі	Інновація, креатив, якість, час виходу на ринок, витрати
Важливість досліджень та інновацій	Помірна	Висока
Стосунки з іншими фірмами	«Усе зробимо самі»	Аутсорсінг, альянси та співробітництво
РОБОЧА СИЛА:		
Основна мета політики	Повна зайнятість	Вищі зарплати та доходи
Навички	Вузько прив'язані до посади	Широкі навички в суміжних професіях
Необхідна освіта	Певна навичка	Довічне навчання
Стосунки між працівниками та керівництвом	Ворожість	Співпраця
Характер зайнятості	Стабільний	Мінливий, залежить від середовища та можливостей
ПУБЛІЧНА ВЛАДА:		
Стосунки між бізнесом та владою	Встановлення жорстких вимог	Сприяння інноваціям, місцевому розвитку, зростанню фірм
Регулювання	Командноконтрольне	Гнучке, на основі ринкових інструментів та діалогу

1.5. ОСНОВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ, ЦІЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАД

В Україні розпочалася найважливіша реформа, яка стосується зміни адміністративно-територіального устрою, повноважень, формування ресурсів та відповідальності місцевих громад за власний розвиток. За Європейською хартією місцевого самоврядування, яка є частиною законодавства України, місцеве самоврядування – це «...право і спроможність органів місцевого самоврядування ... здійснювати управління суттєвою часткою суспільних справ... в інтересах місцевого населення». У нас сьогодні переважна більшість територіальних громад України, маючи право вирішувати питання місцевого значення, ще неспроможна їх виконувати через обмеженість власних коштів та неоднозначність повноважень. Значна частина питань місцевого значення не вирішується належним чином – не утримуються приміщення шкіл, лікарень

та інших будівель комунальної власності, не забезпечується благоустрій території, нічне освітлення вулиць тощо, тому що немає головного – можливості вирішувати місцеві питання економічного розвитку.

Урядом 1 квітня 2014 року була схвалена Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (розпорядження КМУ №333р) та затверджено План заходів з її реалізації (розпорядження КМУ №591р від 18.06.2014). Реформа передбачає створення спроможних громад з можливостями самозабезпечення та саморозвитку, тобто громад, які за рахунок власних ресурсів зможуть (повинні будуть) вирішувати питання місцевого значення. За об'єднаними громадами закріплюється ширший спектр власних повноважень, і в першу чергу це – планування розвитку громади та вирішення питань економічного розвитку, залучення інвестицій, розвиток підприємництва, а також, звичайно, формування бюджету, управління земельними ресурсами, надання дозволів на будівництво, розвиток місцевої інфраструктури, надання житловокомунальних послуг, утримання вулиць та доріг на території громади, організація пасажирських перевезень та громадська безпека силами

						<i>Акр.</i>
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

муніципальної поліції, пожежна охорона. Це дозволить місцевим радам об'єднаних громад вже в найближчому майбутньому забезпечити додатковими робочими місцями їх жителів та значно покращити стан населених пунктів, а значить, і якість життя.

Отже, планування місцевого економічного розвитку в Україні, так як і в розвинутому світі, має стати прямою компетенцією територіальних громад. Досвід країн Америки та Європи (Канада, США, Німеччина, Чехія, Польща) показує, що успішними стають ті громади, які вдало розвивають власну внутрішню спроможність поліпшують ті внутрішні умови та створюють ті фактори конкурентних переваг, які допомагають залучати більш продуктивні інвестиції, розвивати бізнес, зберігають існуючі підприємства та підтримують створення нових робочих місць. І все це заради економічного розвитку та підвищення якості життя людей. Піраміда цілей та зв'язків планування розвитку зображена на рисунку 1.7.

ПІРАМІДА ЦІЛЕЙ ТА ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ

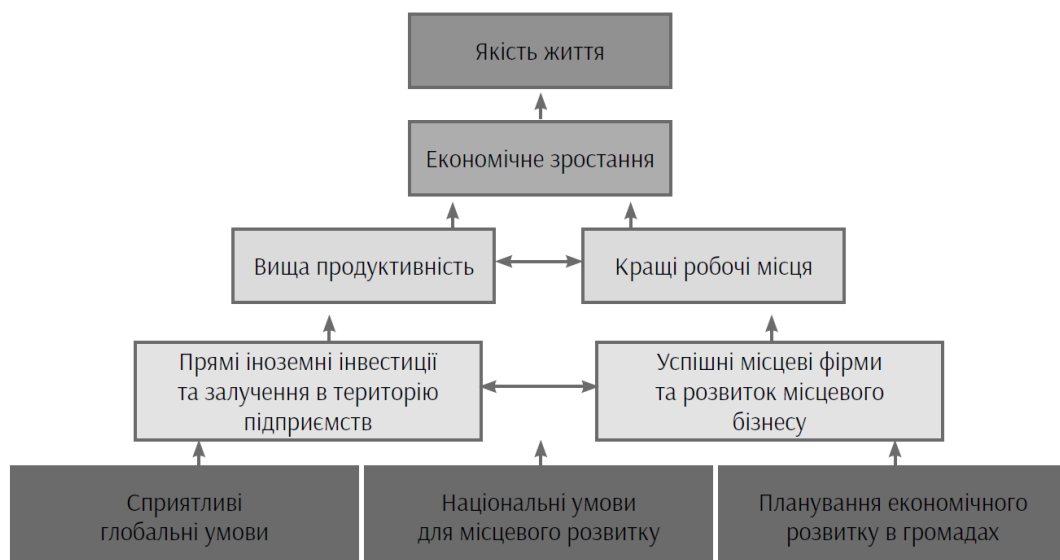

Рис. 1.7

В умовах глобального світу, про що йшлося раніше, спроможність громад є основою економічного розвитку і пов'язана з їх конкурентоспроможністю. Тому

											Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата							

потенціал розвитку громади (міста, території, а потім і регіону) визначається її конкурентоспроможністю, яка, у свою чергу, пов'язана

із створенням привабливого середовища для розвитку бізнесу, вмінням громад залучити і розвинути діяльність тих підприємств, що найкращим чином забезпечать ріст продуктивності праці, створення кращих робочих місць та високу додану вартість.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЇ

Конкурентоспроможність території залежить від продуктивності фірм, що працюють в території та величини доданої вартості, яку вони створюють.

Індикатором конкурентоспроможності території передумовою розвитку є інвестиційна привабливість місцевої економіки.

Місцеві факторні умови (діловий клімат, інфраструктура, готовність громади до співпраці та активних дій) визначають рівень конкурентоспроможності території.

Стратегії, плани, програми та проекти розвитку територіальних громад втілюються в висококонкурентному середовищі і тут є тільки два (взаємодовнювальні) шляхи розвитку:

перший – конкурентоспроможність, що базується на найменших витратах, другий конкурентоспроможність, що базується на збільшенні продуктивності фірм, які працюють на території та забезпечують створення високої доданої вартості.

Конкуренція в умовах високої мобільності ресурсів (фінансових, людських, інформаційних, технологічних) не є локальною, вона є глобальною.

Лідери громади, а також громади-лідери розвинутих країн об'єднуються сьогодні заради спільної мети – збільшення конкурентоспроможності, яка є сьогодні необхідною і мабуть достатньою умовою для розвитку.

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

конкурують вже не окремі підприємства, а цілі комплекси, які скорочують свої витрати завдяки спільній технологічній кооперації компаній. Об'єднання у кластери формують специфічний економічний простір з метою розширення сфери вільної торгівлі, вільного переміщення капіталу та людських ресурсів, а отже, виконують функції структуроутворювальних елементів глобальної системи. Економіка, що формується на основі кластерів, – це модель конкурентоздатної та інвестиційно привабливої економіки, що забезпечує високий рівень та якість життя населення. Майкл Портер, американський вчений, фахівець у сфері кластерів, дає наступне визначення: «Кластери – це зосередження в території взаємозалежних підприємств організацій та установ...вони охоплюють значну кількість різного роду підприємницьких структур, важливих для конкурентної боротьби: постачальників спеціального оснащення, нових технологій, послуг, інфраструктури, сировини, додаткових продуктів, а також університети, центри стандартизації, торговельні асоціації, які забезпечують утворення, спеціалізоване перенавчання, інформацію, дослідження та технічну підтримку, тощо.»

«Ланцюжок доданої вартості» у загальному вигляді – це узгоджений набір видів діяльності, що створюють цінність товару, починаючи від вихідних джерел сировини аж до готової продукції (послуги), доставленої кінцевому користувачеві.

							Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата			

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ: СПІЛЬНА МЕТА РОЗВИТКУ ФІРМ ТА ТЕРИТОРІЙ

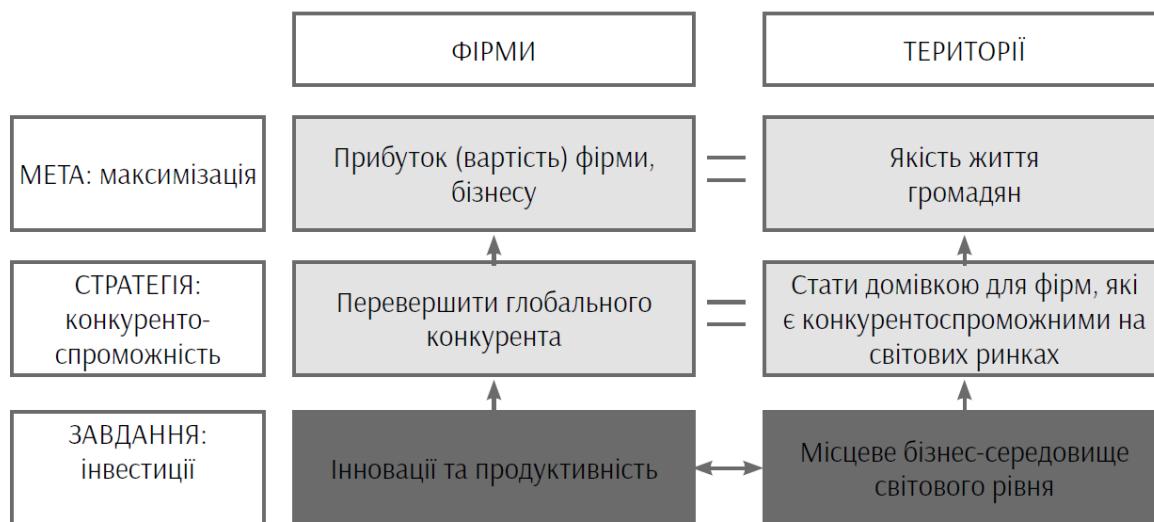

Рис. 1.8

Конкуренція за розвиток своєї території відбувається не спонтанно, а системно, на основі і завдяки вдалому плануванню та розробці заходів, програм та проектів, які має здійснити громада відповідно до основних цілей розвитку.

Загалом основні цілі планування спрямовані на те, щоб у першу чергу:

- створити якісні робочі місця для місцевого населення,
- забезпечити економічну стабільність у конкретній місцевості,
- сформувати диверсифіковану економічну базу.

Для реалізації цих цілей плани дій повинні бути направлені на розвиток економіки та підвищення конкурентоспроможності територіальної громади і мають містити інструменти – заходи, програми та проекти, які націлені на залучення інвестицій, підтримку підприємництва, започаткування нових бізнесів, утримання наявних підприємств, розвиток місцевих ринків, створення кластерів, індустріальних інноваційних чи промисловодослідних парків, діяльність бізнесінкубаторів, бізнесцентрів, фондів підтримки бізнесу, налагодження міжмуніципальної співпраці, створення державноприватних партнерств, здійснення маркетингу території, налагодження системи комунікації тощо.

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

СИСТЕМА ІНСТРУМЕНТІВ ПЛАНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МОЖЕ БУТИ КЛАСИФІКОВАНА У ТРИ ГРУПИ, КОЖНА З ЯКИХ ВІДОБРАЖАЄ ПЕВНУ ЦІЛЬ:

Підтримка розвитку існуючого та створення нового місцевого бізнесу: навчання, тренінги, консультації, інформація, супровід, пільгові та цільові кредити, спрощені умови отримання дозволів, доступ до оренди на початок діяльності, стимули, прозорий доступ до бізнесорієнтованої інформації, кластери.

Залучення бізнесу та інвестицій на територію: алгоритм процедури відкриття нового підприємства, дорожня карта інвестора, створення інвестиційних продуктів, дизайн території, підготовка промислових майданчиків, створення індустріальних парків, маркетинг залучення інвестицій на територію, розробка інвестиційних паспортів, промоція території, визначення конкурентних переваг, критерії для інвестора, пріоритети розвитку території тощо.

Розвиток інституцій з місцевого розвитку: діяльність агенцій економічного розвитку чи агенцій місцевого та регіонального розвитку, центрів розвитку міст, бізнесінкубаторів, бізнесцентрів, громадських організацій, асоціацій бізнесу, дозвільних центрів, центрів надання адміністративних послуг, торговопромислових палат, інформаційноконсультативних центрів, агенцій з залучення інвестицій, фондів підтримки підприємництва тощо.

									Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата					

відповідає вимогам «нової економіки» та потребам моделювання розвитку майбутнього в умовах постіндустріального суспільства. Вибір стратегії розвитку, яку б можна було проголосити публічно, сьогодні є важливою роботою чиновників різних рівнів та різних урядів, які займаються плануванням розвитку

ВИМОГИ ДО СУЧАСНОЇ СТРАТЕГІЇ.

Сучасна стратегія повинна:

- містити ясні цілі, досягнення яких є вирішальним для загального результату місцевого розвитку;
- підтримувати громадську ініціативу;
- концентрувати головні зусилля в потрібний час у потрібному місці;
- передбачати таку гнучкість поведінки, щоб використовувати мінімум ресурсів для досягнення максимального результату;
- сприяти адаптації розвитку території до зовнішніх змін;
- спрямовувати дії ОМС у потрібному напрямку;
- визначати скоординоване керівництво;
- окреслювати коректну послідовність дій;
- забезпечувати гарантовані ресурси.

Стратегічне планування охоплює систему довгострокових, середньострокових та короткострокових планів, програм та проектів. Однак головний змістовий акцент робиться на довгострокові цілі та пошук шляхів їх досягнення. Іноді вважають, що стратегічне планування – те саме, що і довгострокове планування. Але це не так, зміст цих категорій є різним.

Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		Акр.

ПОРІВНЯННЯ ДОВГОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНОГО

Довгострокове планування	Стратегічне планування
<ul style="list-style-type: none"> • Майбутнє передбачуване шляхом перенесення тенденцій змін • Довгострокове планування визначає, «що треба зробити» • Планування здійснюється періодично • Плани готуються, виходячи з того, що поточні тенденції зберігаються • Планування відбувається від досягнутого на основі залучення місцевих наявних ресурсів • Планування деталізується на окремі щорічні оперативні плани • Враховується один варіант розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> • Майбутнє непередбачуване і залежить від конкурентних позицій • Стратегічне планування визначає «що можна зробити» • Планування є перманентним (постійно діючим процесом) • Плани готуються з врахуванням очікуваних змін • Планування враховує можливі варіанти розбудови конкурентоспроможних креативних місцевих ресурсів • Планування деталізується на окремі проекти, тривалість яких визначається конкретними умовами • Готується кілька вірогідних сценаріїв на основі поточної оцінки стану розвитку громади та середовища

Варто уточнити співвідношення понять «стратегічне планування» та «стратегічне управління». **СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ** – це системний послідовний процес впливу (планування, організація, мотивація, контроль), що визначає порядок дій з розробки і реалізації стратегії. Це постійна діяльність та контроль з метою вчинення правильних дій, які необхідно зробити сьогодні, щоб досягнути бажаних цілей у майбутньому. **СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ** – процес постановлення цілей, пошуку шляхів їх досягнення, розробка плану дій, планування необхідних ресурсів, системи моніторингу та підтримки зв'язку із зовнішнім середовищем. Стратегічне планування оформляється в документ, який носить назву **СТРАТЕГІЯ**.

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНИХ ПЛАНІВ:

- **Партнерство.** Партнерство у процесі розробки планів є дуже важливим і необхідним для сталості, особливо у середовищі, яке постійно змінюється. Відповідним чином, до участі у цьому процесі запрошуються всі зацікавлені сторони – представники органів влади, громадських організацій, асоціацій,

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

бізнесспільнот, підприємці, активні представники громади тощо. У процесі розбудови стратегії має відбутись досягнення консенсусу між бізнесом, громадою та владою щодо майбутніх очікувань громади.

- **Співпричетність та колективна участь.** Важливо заохотити посадовців, громадськість, всіх учасників та залучених сторін відчутти «співпричетність» до процесу, розуміння позицій влади, бізнесу та громади. Це сприяє розбудові партнерства та взаєморозуміння у громаді, повної підтримки та залучення до програм та проектів. Всі учасники повинні відчувати свій вплив на процес місцевого розвитку.

- **Єдність стратегії і тактики.** Стратегія повинна бути трансформована у поточні плани – плани дій та конкретні проекти. Стратегічний план є комбінацією бачення, довгострокових стратегічних цілей та середньострокових оперативних цілей, заходів, програм та проектів, які треба впроваджувати, щоб досягнути цілей стратегії.

- **Прозорість та загальнодоступність.** Забезпечення прозорості процесів розроблення та реалізації стратегії, висвітлення їх у ЗМІ, широке обговорення результатів, доступність та можливість участі зацікавлених сторін.

- **Багатогранність.** Стратегія розвитку територіальної громади має бути розроблена таким чином, щоб, наскільки можливо, поєднувати економічні, соціальні та екологічні завдання. У тих випадках, коли таке поєднання є ускладненим, необхідно досягати певних компромісів.

- **Пріоритетність.** Включення до стратегії головних напрямків, реалізація яких дасть змогу забезпечити гармонійний розвиток території.

- **Результативність.** Спрямування всіх заходів, внесених до стратегії, на досягнення поставлених цілей.

- **Цілепокладання.** Чітке формулювання мети та конкретних стратегічних цілей.

									Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата					

- **Об’єктивність.** Вибір стратегічних цілей будується на діагностиці внутрішніх та зовнішніх умов території, стратегічному аналізі життєдіяльності громади.
- **Ефективність.** Визначення кількісного виразу співвідношення витрат і результатів поліпшення економічного та соціального стану території.
- **Компетентність.** Забезпечення відповідності кола питань, на вирішення яких спрямована стратегія, та компетенції органів управління територіальним розвитком.
- **Спадкоємність.** Залучення до процесу розроблення представників усіх зацікавлених сторін задля забезпечення спадковості в реалізації розробленої стратегії.
- **Альтернативність.** Опрацювання альтернативних варіантів стратегії.
- **Ситуаційність.** Виявлення, оцінка, врахування впливу внутрішніх чинників та зовнішнього середовища, можливих варіантів розвитку залежно від їх комбінації.
- **Безперервність та гнучкість.** Відбувається безперервний процес зворотного зв’язку між етапами процесу стратегічного планування через моніторинг та коригування. Підготовлений і затверджений стратегічний план піддається постійному моніторингу, аналізу та коригуванню. Кожен виконаний проект і кожне економічне покращення змінює середовище для майбутнього стратегічного планування.
- **Парадокс двоїстості.** З одного боку, стратегія є динамічним документом, що може і навіть мусить коригуватися, але, з іншого боку, її треба притримуватись та виконувати. Не можна змінювати у затвердженій стратегії пріоритетні напрямки розвитку, стратегічні цілі, але точно будуть змінюватися оперативні цілі, завдання програми чи проекти.
- **Відповідність бюджету.** Стратегія має бути повністю інтегрована до бюджетного процесу, що забезпечить відповідність запланованих заходів, спрямованих на досягнення цілей, наявним фінансовим ресурсам та не дозволить

Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		Акр.

- орієнтована на зміни, особливо, в питаннях, які найбільшим чином впливають на місцевий економічний розвиток;
- трансформована у заходи, проекти чи програми, які мають (можуть мати) ресурсне забезпечення для реалізації, і які закріплені за відповідальними особами;
- закладає систему постійного моніторингу за процесом виконання та коригування стратегії.

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ УСПІХ ГРОМАДИ ЗАВДЯКИ СТРАТЕГІЇ?

Підійти відповідально до процесу розробки стратегічного плану.

Ретельно визначити кадри, які відповідатимуть як за процес розробки, так і за процес реалізації та моніторингу.

Демократично сформувати комітет стратегічного планування, залучаючи бізнес та активну громадськість.

Створити умови для ефективної роботи учасників.

Максимально використовувати наявний капітал громади для створення конкурентних переваг. Бути креативними та інноваційними.

Постійно обговорювати з громадою розробку стратегії та сам стратегічний план.

Керуватися у своїх діях «вектором», визначеним у стратегічному плані.

Рішуче налаштуватися на реалізацію стратегічного плану і обов'язково моніторити процес виконання.

Інтегрувати стратегічний план в діяльність бізнесу, влади, громади. Робити все для того, щоб стратегічний план став дороговказом у діяльності кожного відділу виконкому та житті громади.

Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		Акр.

2.4. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТРАТЕГІЧНИХ І ГЕНЕРАЛЬНИХ ПЛАНІВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ З РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Питання взаємозв'язку та взаємозалежності стратегій розвитку населених пунктів, регіонів, їх генеральних планів та схем планування вже багато років дискутується в середовищі управлінців, економістів, урбаністів та архітекторів-планувальників. Який документ є первинним, який базовим, і хто кому підпорядкований? Часто ці суперечки нагадують спробу знайти відповідь на сакраментальне запитання: «Що було раніше – курка чи яйце?». До недавнього часу в реаліях України це питання було більше теоретичним. Населені пункти, які мають і актуальний «Генеральний план», і діючу «Стратегію розвитку міста», які були б тісно і системно пов'язані між собою, у реальному житті одиниці. Ми не будемо заглиблюватися в причини такої ситуації (вона стосується недоліків нашого законодавства та проблем місцевого самоврядування), а лише констатуємо, що такий стан речей, однозначно, є незадовільним з точки зору стратегічного менеджменту та ефективного управління розвитком території, міст, громад.

В реаліях України у суспільній свідомості ми маємо певну абсолютизацію ідеї регіонального розвитку на шкоду ідеї розвитку місцевого, забуваючи, що обличчя тих же регіонів (звичайно, крім Києва та Севастополя, які, власне, і є містами або міськими агломераціями) визначають населені пункти. Саме в населених пунктах проживає понад 99% населення країни, зосереджується понад дві треті новоствореної доданої вартості і, відповідно, валового продукту і саме тут знаходяться основні політичні, соціальні, економічні, екологічні «больові точки» держави. Ми також можемо спостерігати чіткі тренди урбанізації, які щорічно демонструють її поглиблення і тягнуть за собою всі супутні наслідки.

У першому розділі ми вже описали сучасні глобальні процеси і зараз лише коротко нагадаємо основні положення глобальних тенденцій розвитку через призму урбаністики:

									Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата					

- не можна говорити про жоден розвиток міста (чи часовий, чи просторовий) без урахування динаміки розвитку його приміських територій (агломерації);

- регіональні стратегії мають корелювати зі стратегіями міст і навпаки.

Необхідно провести паралелі між регіональним та місцевим розвитком в частині просторового планування територій. Прочитуємо Ч.1. Статті 7 нещодавно прийнятого Закону України «Про засади державної регіональної політики»: «...Реалізація державної регіональної політики здійснюється на основі системи взаємопов'язаних документів, що ґрунтуються на Стратегії розвитку України, Генеральній схемі планування території України, схемах планування територій на регіональному та місцевому рівні.». Законодавець тісно пов'язує стратегічне планування розвитку території з її просторовим плануванням. Дане питання глибоко висвітлене у вже згадуваному ДБН Б.2.2-12:2019

«Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень». Нижче подаємо перелік законів України, які визначають цей взаємозв'язок:

- «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року
- № 280/97ВР;
- «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року № 586XIV;
- «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 № 2850IV;
- «Про транскордонне співробітництво» від 24 червня 2004 року № 1861IV;
- «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року № 3038VI;
- «Про державні цільові програми» від 18 березня 2004 року № 1621IV;
- «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23 березня 2000 р.№1602;
- «Про Генеральну схему планування території України» від 7 лютого 2002 року №3059III;
- «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року № 156VIII.

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

Надзвичайно важливим є те, що у Законі України «Про засади державної регіональної політики» у ст.16 законодавець не просто визнав необхідність розробки стратегій міст (раніше ніде не говорилося про це комплексно), а чітко закріпив зрозумілу логіку, що саме стратегії розвитку територіальних громад є первинними, і вони визначають стратегії розвитку регіонів! Прочитуємо частину 5 ст.9 Закону України «Про засади державної регіональної політики»: «Розроблення регіональних стратегій розвитку здійснюється з урахуванням стратегій розвитку міст, селищ та сіл. ». Що це означає? Міста (і навіть села та селища) не просто можуть, а повинні розробляти свої стратегії, адже без них регіональні стратегії будуть неповноцінними. Стратегії розвитку міст мають бути взаємопов'язані з їх Генеральними планами. Генеральні плани мають бути актуальними і розроблятися не лише «в межах населених пунктів», а з урахуванням вимог і положень Додатку 2.1. ДБН Б.2.2-12:2019, тобто з урахуванням розвитку «зон містобудівної цінності», а саме приміських зон (територій), на які місто впливає економічно і соціально.

Ця ж стаття закону встановлює, що регіони при розробці своїх стратегій повинні проводити консультації з суб'єктами регіональної політики, тобто відповідними органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами. Зрозуміло, що прийняті регіональні стратегії (з урахуванням зазначеного вище) повинні також взаємно відображатися вже більш конкретизовано у стратегіях міст.

У ст.5 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» акцентується, що програми господарського, соціального та культурного розвитку повинні узгоджуватися з містобудівною документацією відповідного рівня. Процес планування стратегічного розвитку ніколи не має припинятися. Якщо наближається до завершення термін чинності діючого плану, слід починати готувати наступний план.

Висновок: стратегія розвитку є свого роду базисом чи оболонкою, яка охоплює всі інші планувальні документи, що визначають розвиток.

Говорячи про розвиток громад, виділяємо:

- просторовий розвиток (комплексні плани просторового розвитку територій, генеральні плани, детальні плани);

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

2.5. ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Вище ми обговорювати такі поняття, як «економічний розвиток», «соціальноекономічний розвиток», «сталий розвиток», «інноваційний розвиток», «креативний розвиток», «регіональний розвиток».

Що таке «просторовий розвиток»?

Це поняття почало активно використовуватись у наукових статтях та актах країн Європейського союзу ще в останній третині ХХ – ст. Вважається, що на рівні Європейських інституцій це поняття вперше у його сучасному сенсі з'явилося у заяві федерального міністра Німеччини про підтримку його Урядом європейської політики просторового планування у Доповіді «Регіональне планування – європейська проблема», проголошеній з трибуни Парламентської Асамблеї РЄ у травні 1968 року в Брюсселі). В українській «гlossenарії» термін «просторовий розвиток» ввійшов після приєднання нашої країни до числа країн Ради Європи.

За означенням, просторовий розвиток – це система політик, комплекс усвідомлених дій з управління елементами і взаємозв'язками певної території, спрямованих на оптимізацію змін, що відбуваються. Це поняття є більш загальним, ніж просторове чи регіональне планування

В українській літературі поняття «просторовий розвиток» найчастіше є синонімом терміну «територіальний розвиток», тобто відображенням на території, в просторі, в рукотворних об'єктах того власне рівня розвитку, якого досягло відповідне суспільство, і є відображенням комплексу відповідних політик: соціальної, економічної, екологічної, інноваційної.

У Європейському Союзі основні акти, що унормовують підходи до просторового або територіального розвитку, так і називаються: «Засади європейської політики територіального розвитку» та «Перспективи європейського територіального розвитку». Дуже важливо, що ця система політик щодо просторового (територіального) розвитку країни суттєво впливає на якість життя громадян та економічну, екологічну безпеку країн. Успіхи країн ЄС у цих сферах є

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

найкращим цьому доказом. У наступному параграфі ми детальніше звернемо увагу на акти ЄС та міжнародних організацій з цього питання.

Процес просторового розвитку повинен дозволяти забезпечити гармонійні суспільні зміни території разом із зростаючими матеріальними і духовними потребами мешканців за рахунок максимально ефективного і раціонального господарювання і використання природних ресурсів, не просто спиняючи деградацію довкілля, а створюючи умови для примноження природноресурсного потенціалу суспільного виробництва

Вище ми говорили про те, що розвиток країн та регіонів визначається рівнем розвитку міст та міських агломерацій, отже питання просторового розвитку найбезпосереднішим чином стосуються розвитку відповідних громад. Тому ми ще раз наголошуємо на необхідності забезпечення органічної єдності стратегій розвитку та підходів до сучасного просторового (територіального) планування. При цьому важливим є максимальне врахування найкращого світового досвіду та стандартів, зокрема, європейських «принципів доброго врядування» рекомендованих до впровадження 15ю сесією Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве і регіональне управління у 2007 році та положень II Європейської Хартії міст, прийнятої Радою Європи у 2008 році в Страсбурзі.

У західноєвропейських країнах просторове планування формулює принципи розвитку території. На сьогодні цивілізація створює для природи та життя й здоров'я людини загрози, тому існує незаперечна необхідність здійснення заходів щодо просторового планування відповідно до принципів сталого розвитку.

З підписанням Лейпцизької хартії сталого європейського міста було створено основи для нової міської політики в Європі. Для досягнення цієї мети спочатку необхідно було досягти згоди між країнами-учасницями щодо сумісного розуміння міської політики («Європейське місто»).

Заслуга цього документу полягає в тому, що він приділяє увагу «не тільки містобудівним аспектам, але й соціальній проблематиці та проблемам місцевих економік, а також питанням інтеграції етнічних меншин та професійної підготовки соціально незахищених груп населення».

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

Лейпцизька хартія сталого європейського міста перетворює розвиток міст на тему європейського масштабу. Вона конкретизує моделі європейського міста на початку 21-го сторіччя, визнаючи пов'язані з цією моделлю цінності (участь громадян в прийнятті рішень та самовизначення, змішування типів цільового використання, соціальна інтеграція, суспільний простір).

Новим є визнання усіма країнами-учасниками орієнтації на зазначені вище ознаки Європейського міста.

Це конкретизується у індивідуальному зобов'язанні:

дотримуватися Стратегії інтегрованого розвитку міст та протидіяти ізоляції районів міста із соціально незахищеним населенням. Лейпцизька хартія закладає основи для нової міської політики в Європі. Щоб досягти цього, країни-члени спочатку повинні були дійти згоди щодо спільного розуміння міста («європейського міста»). Лейпцизька хартія хоче переформулювати ідею європейського міста.

Лейпцизька хартія виступає проти:

- Однобічності і одноманітності у міській забудові. Час індивідуально оптимізованих житлових і ділових районів, великих торгових центрів і великих транспортних зон закінчився. Натомість Лейпцизька хартія рекомендує більш тісно поєднувати життя, роботу та відпочинок у містах. Це зробить міста більш захоплюючими, жвавими та соціально стабільнішими. Крім того, міста з різноманітним використанням економічно менш схильні до криз.

- Односторонніх претензій.

Міста не належать ані політикам та адміністраціям, ані інвесторам. Лейпцизька хартія чітко визначає, що кожен несе відповідальність за сьогоднішнє та майбутнє міст і має брати участь: громадяни, політики та адміністрації, бізнес та громадські організації. Демократичним державам потрібна місцева демократія.

- Абсолютизація індивідуальних інтересів.

У європейському місті майбутнього окремі інтереси, такі як транспорт, житло чи економіка, більше не повинні домінувати. Лейпцизька хартія вимагає, щоб

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

містобудування було результатом громадського процесу. У цьому процесі всі вимоги до міського розвитку мають бути справедливо зважені один проти одного.

- Відчуження та ізоляція окремих частин міста.

Лейпцизька хартія зосереджена на соціальній та культурній інтеграції неблагополучних частин міста та розглядає цю інтеграцію як одну з головних стратегій міжнародної гармонізації на європейському рівні. Довгострокове та стабільне економічне зростання можливе лише за умови, що міста в цілому залишатимуться соціально збалансованими та стабільними.

Лейпцизька хартія перетворює розвиток міст на тему європейського виміру. Він конкретизує модель європейського міста на початку 21 століття, визнаючи цінності, пов'язані з цією моделлю (участь і самовизначення громадян, змішане використання, соціальна інтеграція, громадський простір).

Лейпцизька хартія формулює вимоги та пропонує стратегії. Новим є орієнтація на вищезазначені характеристики європейського міста, що прийнято всіма державами-членами.

Це стає конкретним у самозобов'язанні:

- дотримуватися стратегії інтегрованого розвитку міст
- протидіяти відчуженню неблагополучних міських районів.

Специфікація цих претензій і стратегій повинна буде відрізнитися з огляду на іноді серйозні відмінності в умовах у 27 країнах-членах. У цьому відношенні на запитання про те, що нового в Лейпцизькій хартії, у кожній державі-члені необхідно відповісти по-різному. Тим не менш, для більшості європейських держав-членів інтегрований план розвитку міста (тобто орієнтований на цілі сталого розвитку, орієнтований на громадян і міждисциплінарний).

Визнання того факту, що в місті є неблагополучні райони і що турбота про ці райони є суспільною відповідальністю нові підходи до державної/муніципальної торгівлі. Також новим є надзвичайно інтенсивне зобов'язання держав-членів у підготовці Лейпцизької хартії.

Контекст Лейпцизької хартії та її розвиток призводять до конкретних мандатів або самозобов'язань:

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

- «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 14.101994 р. № 208/94;

Норми, що регламентують просторовий розвиток територіальних громад, відображені в ряді ДБН. Вимоги до розміщення і проектування міських та сільських поселень також регламентуються Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів, що затверджені наказом МОЗ від 19.06.96 №173. Даний акт визначає, що розміщення, проектування та будівництво міських та сільських населених пунктів в цілому, окремих їх частин чи об'єктів здійснюються на основі регіональних схем розвитку і розміщення продуктивних сил, схем розселення, проектів і схем районного планування, генеральних планів населених пунктів, територіальних комплексних схем охорони природи та інших документів, що відображують стан навколишнього середовища та перспективи розвитку населених пунктів відповідно до Основ законодавства України про охорону здоров'я (280112), законів України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя» (400412), «Про охорону навколишнього природного середовища» (126412),

«Про охорону атмосферного повітря» (270712), Земельного (56112), Лісового (385212), Водного (213/95ВР) кодексів та інших документів санітарного та природоохоронного законодавства.

З набранням чинності 21.07.2021 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», яким внесено зміни до Земельного кодексу України, Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» та інших законодавчих актів, щодо планування та використання земель на території об'єднаних територіальних громад, а саме запроваджено комплексне планування території.

Планування місцевого розвитку, а значить, і розробка стратегічних планів економічного, соціального чи сталого розвитку громади взаємопов'язана з комплексними планами просторового розвитку території територіальних громад, генеральним планом населеного пункту та детальним планом території.

З метою визначення умов та обмежень використання території у межах

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

визначених функціональних зон розробляється план зонування території у складі комплексного та генерального плану населеного пункту.

Одним із видів містобудівної документації на місцевому рівні є комплексний план просторового розвитку території .

Комплексний план просторового розвитку (далі – Комплексний план) передбачає узгодження всіх рішень щодо комплексного просторового розвитку всіх населених пунктів а також території поза їх межами, що входять до території об'єднаної громади та включає планувальні рішення розвитку території громади, в тому числі:

- генеральний план населеного пункту - адміністративного центру територіальної громади;
- генеральні плани населених пунктів та детальні плани території у межах території територіальної громади, затверджені до прийняття комплексного плану.

Генеральні плани населених пунктів у межах території територіальної громади деталізують положення комплексного плану та є його невід'ємними складовими. Детальні плани території у межах території територіальної громади деталізують положення генеральних планів населених пунктів.

Ієрархія цих трьох термінів є такою. Комплексний план розробляється на територію об'єднаної територіальної громади, і не може бути розроблений, якщо громада складається з одного населеного пункту. Генеральні плани населених пунктів у межах території територіальної громади деталізують положення комплексного плану та є його невід'ємними складовими. Детальні плани території у межах території територіальної громади деталізують положення генеральних планів населених пунктів, та є їх невід'ємною складовою.

Принципи та весь «інжиніринг» розробки комплексних планів, генеральних планів населених пунктів та детальних планів визначаються ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій» та ДБН Б.1.1-14:2021 «Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні».

Метою розроблення комплексного плану є забезпечення сталого розвитку

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

територіальної громади з додержанням принципу збалансованості державних, громадських та приватних інтересів та з урахуванням концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади.

Концепція є описом фактичного стану розвитку території, де враховано і відображено природні, кліматичні, ресурсні, демографічні, історичні, господарські, економічні, транспортні, інженерні, комунікаційні та інші профілі (характеристики) населених пунктів територіальної громади. Вона розробляється перед початком роботи над комплексним планом і є своєрідним «економічним макетом» (такою собі шпаргалкою) для інженерів-проектантів, архітекторів, що розроблятимуть комплексний план. Бажано, щоб концепція соціально-економічного розвитку створювалась на альтернативній основі, передбачала різні сценарії розвитку і обговорюватися громадою ще до початку роботи над Комплексним планом.

Таким чином, концепція економічного розвитку формується на підставі аналітичних, статистичних даних, що характеризують стан розвитку населеного пункту, а також відповідно до вимог і обмежень, встановлених Генеральною схемою планування території України.

Генеральна схема планування території України визначає пріоритети у плануванні та використанні території країни, систему розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів, розвитку виробничої, соціальної та інженернотранспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі та враховує бачення розвитку територій. Генеральну схему планування території України розроблено з урахуванням економічних, географічних, історичних, екологічних, демографічних особливостей регіонів і затверджено Законом України «Про Генеральну схему планування територій України» від 07.02.2002 р. Положення Генеральної схеми відповідають принципам заключних документів Конференції Організації Об'єднаних Націй з розвитку населених пунктів (ХАБІТАТІІ) та відповідним рекомендаціям Європейської економічної комісії ООН і Ради Європи.

Тезу про те, чому комплексний план громади повинен узгоджуватися з

Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		Акр.

елементами на карті населеного пункту. Кількість додатків у генеральному плані визначається кількістю шарів інформації, які накладаються один на одного. Наприклад, наклавши карту вуличної мережі на карту «густини населення» мешканців (селітебності території), можна розрахувати необхідну ширину проїжджих частин доріг, кількість смуг для руху, чисельність необхідних маршрутів громадського транспорту; наклавши карту зелених зон і тротуарів на карту водопроводів, можна так спроектувати дорожню мережу, щоб у випадку аварій на інженерних мережах мінімально пошкоджувати покриття доріг через їх розриття і т.п. Електронні шари (карти), як правило, мають «прив'язані» відповідні бази даних (БД). Очевидно, у базах даних можуть бути не лише текстові матеріали, таблиці, а відео, аудіота фото файли.

Основне креслення комплексного плану разом з іншими його картографічними матеріалами може стати складовою муніципальної геоінформаційної системи.

Наявність комплексного плану у електронній формі (бажано у форматі відкритих даних) дозволяє вирішити ще одну соціально важливу проблему – зробити його більш відкритим для громадськості, що суттєво мінімізує можливість його використання з корупційною метою.

Рішення про розроблення комплексного плану приймає відповідна міська, селищна, сільська рада.

Фінансування розробки комплексного плану здійснюється з відповідного місцевого бюджету. Порядок розроблення генпланів визначається наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житловокомунального господарства України «Про затвердження Порядку розроблення містобудівної документації» від 16.11.2011 р. № 290.

Строк дії комплексного плану не обмежується.

Зміни до комплексного плану можуть вноситися за результатами містобудівного моніторингу, але не частіше одного разу на рік. Такі зміни розробляються, узгоджуються та затверджуються в порядку, визначеному Законом

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

прийнята Першою Конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку — Саміт Землі — РіодеЖанейро, 314 червня 1992.

Декларація сталого розвитку, прийнята Всесвітнім самітом ООН зі сталого розвитку — Йоханнесбург, 4 вересня 2002.

Стамбульська декларація населених пунктів, що прийнята на спеціальній Конференції ООН по населених пунктах (Хабітат II) у Стамбулі 314 червня 1996 р.

Декларація про міста та інші населені пункти у новому тисячолітті, прийнята Резолюцією S25/2 25ї сесії Генеральної Асамблеї ООН 9 червня 2001 р.

Резолюція 56ї сесії Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/56/206) від 12 грудня 2001 року про підвищення статусу Центру ООН з населених пунктів (Хабітат) до рівня повноправної Програми Організації Об'єднаних Націй з населених пунктів (ООНХАБІТАТ). Керівний орган Програми – Комісія з населених пунктів була перетворена в Раду керівників Програми Організації Об'єднаних Націй з населених пунктів і стала допоміжним органом Генасамблеї.

Декларація Конференції ООН з питань сталого розвитку «Ріо2012» або «Ріо +20», РіодеЖанейро, 2022 червня 2012.

Якщо про Організацію Об'єднаних Націй та її епохальні Декларації щодо сталого розвитку, прийняті в РіодеЖанейро, Йоханнесбурзі та Стамбулі, написано безліч публікацій, і вони добре відомі, то з інститутами і актами Ради Європи, Європейського Союзу в Україні знайоме доволі вузьке коло фахівців при тому, що ці акти за своїм змістом є справді актуальними для усіх європейців та можуть суттєво вплинути на якість життя наших нащадків.

На Європейському континенті питаннями просторового розвитку, урбаністики активно займаються інституції Європейського Союзу (щодо країнчленів) та Рада Європи. Зусилля ЄС об'єднуються навколо Європейської перспективи просторового розвитку (European Spatial Development Perspective (ESDP) – англ.). Рада Європи спрямовує свою діяльність через Європейську конференцію міністрів, відповідальних за регіональне планування (CEMAT) та Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи (КМВРС).

Серед «європейських» документів, які стосуються просторового розвитку,

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

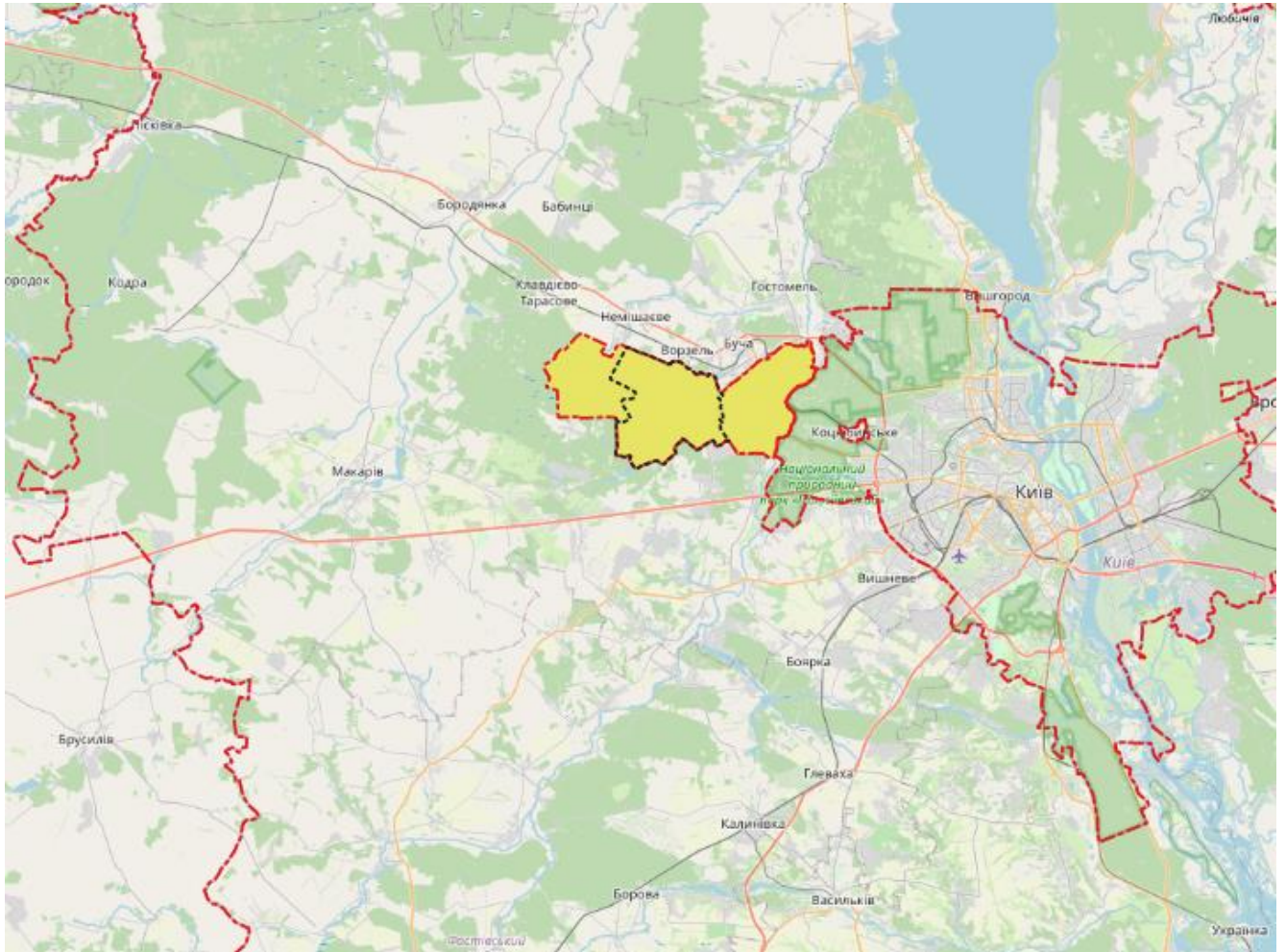
РОЗДІЛ 3.
КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОСТОРОВОГО
РОЗВИТКУ ІРПІНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ

						Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата		

3.1 ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТОБУДІВНОЇ СИТУАЦІЇ

Ірпінська міська територіальна громада Бучанського району Київської області утворена в червні 2020 року шляхом приєднання до міста Ірпеня сіл Михайлівка-Рубежівка та Забуччя Михайлівсько-Рубежівської сільської ради Києво-Святошинського району та сіл Козинці та Діброва Козинцівської сільської ради Бородянського району.

Площа громади становить 12 275,1

У складі Ірпінської міської територіальної громади перебувають 5 населених пунктів: місто Ірпінь, села Михайлівка-Рубежівка, Забуччя, Козинці, Діброва. Адміністративний центр громади – м. Ірпінь

На всі населені пункти громади розроблені генеральні плани, які відповідають вимогам державно-будівельних норм та нормативно-правовим актам у сфері містобудівної діяльності.

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

відділок Українського науково-дослідного інституту картопляного господарства, який має 1,2 тис. га сільськогосподарських угідь, у т. ч. 1 тис. га орної землі. На дослідних полях інституту вирощують нові сорти картоплі.

Генеральний план села Забуччя розроблений у 2012 році на територію площею 114 га, за межами населеного пункту площа становить 192 га, яка зайнята землями лісогосподарського призначення, державної форми власності.

Через село проходить автомобільний шлях міжнародного значення Київ — Ковель. З південної частини села розташовані великі лісові масиви, які відносяться до земель лісогосподарського призначення, з північної частини вздовж села протікає річка Буча, в охоронній зоні якої знаходяться меліоровані землі, забудова в цій частині неможлива.

Генеральний план села Михайлівка-Рубежівка розроблений у 2012 році на територію площею 2 135,6 га, за межами села площа території становить 2 658,4 га.

Село розташоване на відстані 16 км від м. Києва, безпосередньо межує з селищем Ворзель та Бучанським районним центром – м. Буча.

По території протікають річки Мислін та Бучанка.

380 га займає лісовий заказник державного значення «Жуків хутір», понад 1000 га земель використовуються для сільськогосподарських потреб.

На території громади розташоване Бучанське водосховище Державного водного фонду, площа якого становить 78 га.

Генеральним планом села будівництво в поймі річки Бучанка не передбачено,

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

в зв'язку з тим що земельні ділянки вздовж річки з обох боків відносяться до меліорованих земель.

Вирішуючи питання територіального розвитку громади і розміщення житлового будівництва, слід усвідомлювати неадекватність сучасних реальних містобудівних масштабів забудови міста Ірпінь. Так, для того щоб досягти бажаного рівня у забезпеченні житлом населення, характерного для провідних європейських країн, необхідно довести житлову забезпеченість у місті від сучасних 18,6 м² на одну людину спочатку приблизно до 27, а в подальшому – до 35-40 м², що з урахуванням прогнозованого зростання чисельності населення означає необхідність подвоєння житлового фонду та рахунок вільних земельних

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

Розрахунок щільності житлового фонду:

$$\rho_{\text{жит.гр.}}^{\text{проект}} = \frac{\Phi_{\text{жит.гр.}}^{\text{проект}}}{S_{\text{жит.гр.}}} \text{ м}^2/\text{га}$$

$$P_{\text{проект жит.гр.}} = 52700/10 = 5270 \text{ м}^2/\text{га}$$

Згідно соціальних норм житла приймаємо 4 поверхові будинки з одно, двох, трьох кімнатними квартирами.

3.2.2. РОЗРАХУНОК ПОТРЕБИ ПІДПРИЄМСТВ І УСТАНОВ ОБСЛУГОВУВАННЯ

ТАБЛИЦЯ 3.1

Розрахункова чисельність населення – 2000 осіб.

Найменування	Одиниця виміру	Розр. норма на 1000 чол.	Потрібно за розр., всього
1	2	3	4
Дошкільний навчальний заклад	місце	34	68
Загально освітній навчальний заклад	місце	135	270
Підприємство продовольчої торгівлі	м2 торг. пл.	68	272
Підприємство непродовольчої торгівлі	м2 торг. пл.	19	76
Магазин кулінарії	м2 торг. пл.	3	12
Підприємства громадського харчування	місце	5	20
Підприємства побутового обслуговування	роб. місце	1,34	6
Аптека	м2 норм. пл.	34	136
Приміщення для культурно-масової роботи з населенням, дозвілля та аматорської діяльності	м2 заг. пл.	60	240
Приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять	м2 заг. пл.	60	240
Філії відділення ощадбанку	м2 норм. пл.	20	80
Громадська вбиральня	прилад	0,2	1
ЖЕО	1 об. на мр. до 20 т	1	4
Підприємства побутового обслуговування, всього:	роб. місце	1,34	6
у тому числі			
- п/п пральні	—	0,18	1
- п/п хімчистки	--	0,15	1
- ремонт взуття	--	0,28	1
- ремонт трикотажних виробів	--	0,05	1

											Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата							

15. Нудельман В. Стратегія і місто: як не розминутися // Урядовий кур'єр. – 2011. №142. – с. 10.

16. Нудельман В. І. Проблеми єдиної методики прогнозування розвитку міст // Містобудування та територіальне планування. — К., 2003. — № 16. — С. 145—154.

17. Процес розробки стратегії регіонального розвитку: практичний посібник. – Київ: «Юнівест ПреПрес». 2011. 106с.

18. Регіональна соціально-економічна політика: навчальний посібник / Гречаник Б.В., Васильченко Г.В., Канавець М.В. – ІваноФранківськ: Місто НВ. 2012. – 414с.

19. Розробка стратегій розвитку територіальної громади: загальні засади методики //В. Нудельман, І Санжаровський. – К.: Дата банк України. 2002. – 232с.

20. Социальноэкономический потенциал устойчивого развития: Учебник. / Под редакцией Л.Г.Мельника, Л.Хенсе. Сумы: ИТД «Университетская книга». 2007. 1120 с.

21. Стратегічне планування розвитку агломерацій та субрегіонів як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіонів //Васильченко Г.В., Парасюк І.Г. //Формування ринкової економіки: зб. наук. праць спец.вип. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи: у 2х ч. Ч.1К.:КНЕУ. – 2011. с.223230.

22. Стратегічне планування муніципального розвитку: навчально-методичний посібник / ДП

23. «Укртехінформ»– Київ, 2013. – 205 с.

24. Карий О.І., Зима Ю.В. Стратегічне планування та інвестиційна політика територіальних громад: Навч.метод. посібник для слухачів дистанц. курсу. Серія навчальних програм для працівників органів місцевого самоврядування. Книга 17. За заг. ред. Пітцика М.В. – Київ: Асоціація міст України та громад. – 2007. – 142с.

25. Принципи Європейської Хартії місцевого самоврядування: навчальний посібник / [М. Пітцик, В. Черніков, І. Парасюк та ін.]. – К: Клевер, 2000. – 136 с.

										Акр.
Змн.	Арк.	№ Докум.	Підпис	Дата						

